

ljem produblјivanja tematike, ali i doprinosa konkretnomu crkvenom pastoralu. Drugo se poglavlje na sve to skladno nastavlja i u nekom pogledu konkretno zira mnoge prije iznesene uvide. Prenosjenje vjere je u tom smislu ne samo aktualna nego i izuzetno pogodna tema jer ukljućuje cijeli niz drugih teološko-

-pastoralnih tema, čije je saćeto razrađivanje cijelu knjigu duboko usidriilo u konkretnu praksu. Iz svega iznesenog postaje razvidnim doprinos ovog djela teološko-pastoralnoj disciplini na našem govornom podrućju, ali ništa manje i samoj pastoralnoj praksi, potrebnoj stalne obnove i unapređenja.

Nikola Vranješ

Slavica DODIG, Djeca i mladi u Bibliji. Prilog biblijskoj antropologiji djetinjstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2020., 155 str.

Iz Źivotopisa autorice (151-152) itatelji mogu razabrati da je Slavica Dodig doktorica znanosti medicinskog podrućja koja se u aktivnim godinama bavila alergologijom i imunologijom. Uz medicinsku biokemiju studirala je teologiju na Institutu za teološku kulturu laika KBF u Zagrebu i to ju je, kao vjernicu, inspiriralo da se bavi i biblijskim istraćivanjem. Uz ovu knjigu, dosada je napisala još četiri tematske knjige s podrućja vjerničkog čitanja i razmatranja Biblije.

Ovu bi knjigu trebalo početi čitati od str. 81, tj. od bilješke 73, gdje autorica svoju konstataciju da su »u svim razdobljima koja prate biblijski tekstovi djeca odrastala uz autoritarnog oca« tumači pomoću triju stila odgajanja: autoritarni uz prijetnje i kaćnjavanje djece, popustljivi, kada roditelji svojoj djeci ne postavljaju jasne granice, i nezainteresirani, kada se roditelji ne bave u pravom smislu svojom djecom bilo zbog umora bilo zbog zaokupljenosti sobom. Au-

torica u Predgovoru (7-12) pod pojmom biblijske antropologije djetinjstva misli na značajke djetinjstva u biblijskim vremenima, zatim na odnos izmeću Boga i djece te bezazlenost, nevinost, dobrohotnost i otvorenost djece koju Isus stavlja kao uzor odraslima u podlaganju Boćjoj vladavini. Autorica ovom knjigom Źeli potaknuti teologe, roditelje i odgojitelje na razmišljanje o ulozi djece te na »metaforičnost djece u kontekstu povijesti spasenja«. U uvodnom poglavlju (13-45) citra na početku Konvenciju o pravima djeteta od 20. studenoga 1989. godine, koju na prijedlog UN prihvaćaju drćave članice, meću njima takoder Republika Hrvatska te Bosna i Hercegovina. Zatim prikazuje fenomene: dijete, odgovorno roditeljstvo, patrijarhalna društva i vremena u kojem je nastajala Biblija te poloćaj i zlostavljanje djece u tim društva.

Slijedi središnje poglavlje o djeci i mladima u različitim knjigama Starog

zavjeta i Novog zavjeta (47-111): djeca s posebnim vjerskim poslanjem i zato od Boga naviještena, prvorođenci i jedinci, obrezanje dječaka i nadijevanje imena, odgoj ljudski i vjerski, djeca izbjeglica, smrt roditelja i malene djece, Isusov odnos prema djeci. U završnim promišljanjima (113-126) ponovno se vraća odgovornom roditeljstvu uz koje ide i odgovoran odnos odrasle djece prema roditeljima, zatim trajnoj vrijednosti Isusova odnosa prema djeci, vjerskim blagdanima u obitelji i potrebi da odrasli nasljeđuju poniznost djece. Smatram da je poglavlje naslovljeno »Biblijske izreke o djeci i roditeljima« (127-133) najkorisniji i ujedno najizazovniji dio knjige jer im se roditelji i odgojitelji mogu češće vraćati i nad njima kreativno razmišljati.

Autorica u Predgovoru zahvaljuje Seadu Ivanu Muhamedagiću u čijim djelima je »pronašla maštovite neologizme«. On je zagrebački germanist, prevoditelj i pjesnik, porijeklom iz Bosne, koji je prihvatio katoličko kršćanstvo, ali se trajno divi vjeri svoje majke muslimanke. Za ovu knjigu napisao je esejistički »Pogovor« (145-150) u kojem ističe da kršćani baštine Bibliju od bogonosnih Židova, da je Biblija pismohrana Božje Riječi u Kristu Isusu. Ističe da je uz stručno znanje autorica u ovu knjigu ugradila iskustvo majke, odgojiteljice, medicinske djelatnice i sveučilišne profesorice te pomaže da podatke iz Biblije o djeci i mladima »brzo usvajamo bez opterećujućeg teoretiziranja« (149). Recenzenti su bibličar i župnik dr. sc. Đu-

rica Pardon te dr. sc. Ivan Pavić, liječnik pedijatar i docent na Medicinskom fakultetu u Splitu. Iz objiju recenzija odbačen je važan dio koji sugerira da odgovorno roditeljstvo obuhvaća očinstvo i majčinstvo, da revolucija koju je Isus započeo svojim odnosom prema djeci i malenima traje i danas, da je dijete spremno dati drugima onoliko koliko prima od svojih roditelja i ostalih u svojem okruženju te da će ono izrasti u zdrava čovjeka ako raste u dobroti i ljubavi.

U Literaturi autorica je navela 126 članaka ili monografija na hrvatskom i engleskom. Nema, međutim, *Rječnika biblijske teologije* (KS, 1969.) koji sadrži dobre natuknice: *Dijete, Odgajanje, Žena, Ženidba*. Nema ni knjige bibličara fra Marijana Vugdelije, *Božje zapovijedi: putokaz autentičnog življenja danas?!* (Zagreb, 1989.) u kojoj je pri obradi četvrte zapovijedi istaknuto da poslušnost prema roditeljima nije apsolutna te da ne dokida ljudsku autonomiju i slobodu (usp. str. 92). U petoj zapovijedi obradio je problem pobačaja. Treba pritom dodati kako ni ovdje nema članka pisca ove recenzije »Starozavjetni i novozaavjetni sadržaj četvrte zapovijedi« (*Bogoslovska smotra*, 1-2/1986, 26-42) u kojem je skrenuta pozornost na Pavlovu opomenu kršćanskim očevima da ne ogorčavaju svoju djecu, nego neka ih odgajaju stegom i urazumljivanjem Gospodnjim (usp. Kol 3,18; Ef 6,4).

Na str. 64-65 autorica obrađuje tragični zavjet sudca Jiftaha, koji žrtvuje svoju odraslu kćer, a ona kao da na

to pristaje (usp. Suci 11,29-40) te kaže da je otac »morao ispuniti zavjet i žrtvovati kćer«. U *Starom zavjetu s uvodima i bilješkama Ekumenskog izdanja Biblije* (KS, Zagreb, 2011.) na str. 414 može se vidjeti manje fundamentalističko tumačenje u smislu da se pripovjedač ne izjašnjava o moralnosti praznovjernog zavjeta. Dok neki komentatori vide ovdje trag poganskog mita o žalovanju za pokojnicima (r. 39-40), koji bi bio preoblikovan u povijesnu zgodu i upotrijebljen za tumačenje posljedica nepouzdanja u Božju spremnost da zaštiti Izrael, američki isusovac M. Simone ističe: »Jiftahovu kćer ubija muškarac koji ju je trebao štititi. Njezina odvažna privola ne pokazuje da su pothvati njezina oca bili ispravni niti da ih je ona prihvatila. Povijest Izraela obuhvaća pojedince čije je suprotstavljanje zlu herojsko prihvaćanje nepravedne sudbine (Dan 3,16-23; 2 Mak 7,1-11)« (*The Paulist Biblical Commentary*, 2018., 232).

Autorica s pravom više puta ističe ljudsko dostojanstvo djece u okrutnom vremenu tjelesnog kažnjavanja ili omalovažavanja djece i mladih. Isus je divan uzor poštivanja djece, osobito u prizoru kada ih grli i polaže na njih ruke (usp. Mk13 – 16) te njihovo prihvaćanje ovisnosti od roditelja i odraslih stavlja kao uzor odraslima ako žele ući u kra-

ljevstvo nebesko. Autorica je mogla zornije istaknuti da se Isus tu razlikuje od svojih teoloških protivnika koji su kraljevstvo Božje smatrali također uspostavljanjem suverene države Izraela i spremali ustanak protiv Rimljana, a Isusu smrtno zamjerali što zanemaruje politički vid Božje vladavine. Također je mogla s više obazrivosti okrutne pozive u *Izrečkama* i *Sirahu* na kažnjavanje djece i mladih sustavnije utkati u pedagoške prilike starih Izraelaca i grčkih mudraca, kada država još nije mogla osigurati javne škole za sve, a cilj kućnog odgoja bio je spremati djevojčice za kućne poslove i dječake za buduće ratnike.

Unatoč tim omaškama, knjiga je prva zaokružena studija na hrvatskom jeziku o djeci i mladima u Bibliji, pisana lijepim i čitkim hrvatskim. Zato je preporučujem kršćanskim roditeljima i odgojiteljima. Znam katoličke psihologe i pedagoge koji ne tuku vlastitu ni tuđu djecu, ali se trude postavljati im granice i u razgovorima strpljivo objašnjavati zašto nešto ne smiju ili trebaju činiti. Maja je majka, kao i duge žene u našoj župi, znala ponavljati: »Šiba je izrasla u raju!« Kao bibličar i vjernik moram reći da to nisam našao u ispravnom čitanju Svetog pisma. Vjera u Boga koji računa s djecom u povijesti spasenja spojiva je sa suvremenom psihologijom i pedagogijom.

Mato Zovkić